

P. Magistro S. P. Apostolici permittuntur.

(3) S. Eusebius Vercellensis, uti testatur S. Hieronymus *Ep. 61. opp. t. 1. col. 346. ed. cit.*, "omnium psalmodiarum commentarios hæretici, hominis vertit in nostrum eloquium licet hæretica prætermittens, optima, quæque transtulerit." Ipse Hieronymus eandem hanc methodum in quibusdam Origenis libris adhibuit, uti ipse testatur *Contr. Ruffinum l. 2. n. 12. col. 542. opp. t. 2.* Quantos in hoc eodem opere labores exantlarit Cassiodorus, ignorat nemo, idque Cassiodorus ipse confirmat *de Institut. divin. Litter. l. unic. c. 1. p. 540 ed. Rotomag. 1679.* Præclara hæc exempla sunt, quæ os obsturare deberent maledicis vituperatoribus Sedis Apostolicæ, quæ similiter emendari jubet libros, in quibus, mali aliquid inesse deprehendit; & qui hos libros ira emendatos legent merito in Romanos Correctores usurpare poterunt ea Hieronymi verba *ep. 84. t. 1. col. 525. ed. cit.* "cum hæc rejeceritis, & quasi censoria virgula separaveritis à fide Ecclesiæ, tuto legam cetera, nec venena jam timebo, cum antidotum præbitero." Late in hoc toto argumento versatur Zaccaria *cit. libro Storia polemica delle proibizioni de' libri*, ubi etiam *Dissert. 3.* ab hæreticorum calumniis solide vindicat Sedem Apostolicam, cujus in vetandis libris plena sapientiæ, prudentiæ, æquitatis ratio est.

TITULUS VIII.

De Hæreticæ pravitatis inquisitoribus.

- | | |
|--|--|
| I. Fidei, morumque integritas custodienda diligenter est. | VII. X. Vindicatur Tribunal Inquisitionis. |
| II. Ejus rei curandæ causa Tribunal Inquisitionis institutum est. | XI. Omnes hæreses deferre, & hæreticos accusare debent. |
| III. Hujus origo. | XII. Etiam infames testimonium dicere, atque accusare possunt. |
| IV. Congregatio Inquisitionis Romæ, cui præest Summus Pontifex. | XIII. Juramentum de observando secreto. |
| V. Ad eam graviora ex toto christiano orbe negotia referenda. | XIV. Summa æquitas, ac diligentia judicii. |
| VI. Inquisitoris munus nihil detrahit Episcopi officio, & potestati. | XV. & XVI. Contra quos judicet Tribunal Inquisitionis. |

§. I.

Non satis fidei, morumque integritati consultum videretur, si tantum esset exclusa societas illorum, qui à catholica veritate discrepant, amotique illorum libri à ma-

nibus catholicorum; nisi etiam essent magistratus, qui in fidei corruptores inquirerent, pœnisque coercerent, & ea statim removerent mala, quæ universæ societati detrimentum inferre possunt. In omni bene constituta republica suprema lex est ejus salus, & incolumitas, eamque curare maximum est officium ejus, qui reipublicæ præest. An non etiam incolumitas, salusque ecclesiasticæ reipublicæ, quæ præsertim in fidei, morumque integritate posita est, custodienda erit diligenter, eaque cura, & sollicitudo ad eum pertinebit, qui huic reipublicæ præpositus est?

§. II. Ergo Summus Pontifex, cui tota commissa est Catholica Ecclesia, curare in primis debet, ut integra sit fides, ut errores removeantur, ut inquiretur in eos, qui fidem corrumpunt, statumque ecclesiasticæ reipublicæ pervertunt. Hæc causa fuit instituendi tribunal, quod Inquisitionis vocatur, quoniam ejus est inquirere in errores, qui contaminare animos catholicorum possunt, eosque à salutaribus doctrinæ pascuis abducere. Initio unusquisque Episcopus in diocesi sua, vel plures Episcopi in provinciali Concilio congregati in eos, qui in diocesi, aut provincia orirentur, errores inquirebant (1); semper tamen graviora negotia ad Sedem Apostolicam referebantur, atque ita Episcopus, vel Concilium provinciale ad exitum perducendum curabat, quod à Sede Apostolica decretum fuerat (2).

(1) Vide Dadinum Altaserra *de Jurisd. Eccl. l. 4. c. 3.*, & Bianchium *Dell' esterior polizia della Chiesa t. 3. c. 3. §. 10. n. 2. & 3.*

(2) Confer quæ dixi in *Prolegomenis §. 35.*, & in *not. t. 1. p. 30. & seq.*, & *l. 3. tit. 4. §. 8. & in not. 1. p. 55. seq.*

§. III. Lapsu temporum, cum gravius malum urgere videretur, oportuit Summos Pontifices in eas regiones, in quibus hæresis longe, lateque serpebat, Legatos mittere, qui suam Episcopis opem adjungerent, ut ita facilius perditorum hominum audacia coerceri, & Christiani deterri à peregrinis, pravisque doctrinis possent (1). Sed cum novi quotidie errores erumperent, & numerus augetur hæreticorum, Legati autem neque semper præsentibus es-

sent, neque semper satis aptum malo remedium adhiberent, visum est perpetuos instituere magistratus, qui semper praesentes essent, ac semper in unaquaque regione ad fidei integritatem animum intenderent, erroresque omnes vix natos comprimerent, & repellerent (2). Ita instituti sunt Inquisitores; nimirum probatae pietatis, & doctrinae, viri praesertim ex Dominicanorum (3), aut Franciscanorum familia, qui vicaria funguntur opera Sedis Apostolicae in avertendis, tollendisque erroribus, atque in fide integra, & incolumi conservanda.

(1) Innocentium III. ante exitum saeculi XII., hoc est anno 1198. Raynerium, & Guidonem in Narbonensem provinciam ad retundendos haereticos Legatos misisse constat *ex ejus ep. 122. et 123. l. 2. t. 2. ed. Baluzii p. 420.* Quam autem ob causam hujusmodi homines cum delegata auctoritate in regiones mitteret Sedes Apostolica, ut socii acciderent Episcopis, qui ordinaria auctoritate poterantur, ostendunt Innocentii III. litterae ad Cistercienses apud Manriquesium *Annual. Cisterciens. t. 3. p. 420. et seq.*; quibus quidem consonant historiarum monumenta.

(2) Quantum boni attulerit, & mali averterit institutio quaesitorum fidei, compertum omnibus est. Nam eorum cura, & diligentia factum est, ut sensim post annum 1300. decreverit in Italia cumprimis seclarum pestilentia, neque ulla amplius aut nova, aut vetusta haereticis apud Italos radices egerit, uti observat Muratorius *Antiq. Italic. Dissert. 60.* Mirum hinc videri non debet, quod hoc tribunal adeo, sit invisum haereticis, quorum errores, & audaciam comprimit. Vide Richinum in *Ven. Monetam Diss. 1. c. 7. §. 5. seq. p. XXXI. ed. Romae 1743.*

(3) Qui primus Inquisitor fuerit à Summo Pontifice constitutus, incertum, controversumque est. Alii cum Manriquesio *Cisterciensium Annualium* Scriptore manus hoc commissum fuisse primum existimant monachis quibusdam ejus Ordinis, praesertim vero Arnaldo, B. Petro de Castronovo, & Rodulfo *an. 1204.* Innocentii III. auctoritate. Contra alii sunt, qui cum Jacobo Echardo *de Script. Ord. Praedic. t. 1. p. 88. ed. Paris. 1719.* tantum à Gregorio IX. an. 1231. munus, & nomen Inquisitoris institutum, ac primum ad Fratres Ord. Praed. delatum fuisse arbitrantur. Bollandiani litem hoc modo dirimere voluerunt, ajentes nimirum, veriore esse Echardi sententiam si de nomine ipso Inquisitoris quaeratur, contra vero si quaestio sit de potestate inquirendi in haereticos in qua totum est positum officium, ac dignitas Inquisitoris, dubitari non posse, quin primum Cistercienses, posteaque S. Dominicus eo numere functi sint. Verum eruditi *Annalium Ord. Praed. Scriptores ad ann. 1207. n. 19. seq.* certamen integrarunt defendentes, primum Inquisito-

rem fuisse S. Dominicum, laudantque testimonium Petri Cali nobilis, ac vetusti scriptoris, graviterque, & copiose contraria argumenta refutanda susceperunt. Meum non est in hac tanta, quae inter doctissimos viros agitur, controversia judicium interponere. Hoc tantum dicam, non satis exploratum videri, quod propter haeresim Albigensium Inquisitionis Tribunal primum constitutum, quale nunc est, ac plane firmatum fuerit. Res fere, ut in ceteris evenire solet, à quibusdam veluti rudimentis profecta denique omnino stabilita, absolutaque est. Itaque jam ab anno 1227. Contado Marpurgensi ex Ord. Praed. à Gregorio IX. munus Inquisitoris ad capiendos, condemnandos, ac postremo judici saeculari tradendos haereticos commissum fuit, uti patet ex Bullario Ord. Praed. t. 1. p. 20. *Const. 7.* Eodem anno Joanni Salernitano ex Ord. Praed. officium inquirendi in haereticos datum est, uti patet ex Bulla Gregorii IX. *apud Annual. Ord. Praed. p. 203. in Not.,* deincepsque annis consequentibus in pluribus regionibus Inquisitio constituta est, qua de re videndi sunt laudati *Annales Ord. Praed. p. 20. 37. 38. 45. 47., Spondanus ad an. 1228. n. 11. t. 1. p. 101. et ann. 1234. n. 3. p. 116. et ann. 1256. n. 17. p. 200. ed. Lugdun. 1678., Paramus de Orig. Inquisit. l. 2. t. 2. c. 2. n. 7. et seq. et c. 51. n. 10., Albitius Risposta all'istoria dell'Inquisitione pluribus locis.* Qui his Tribunalibus per totum orbem diffusis praepositi erant in grabioribus quibusque negotiis aut litteras dabant ad Summum Pontificem, aut ad eum veniebant, ut ejus consilio, & auctoritate rem omnem expedirent. Lidet enim initio nondum ea, quae nunc est, Supremae Inquisitionis Congregatio instituta esset, tamen aut ipse Pontifex rebus praerant auctoritate, & judicio suo, aut Cardinalem aliquem eligebat, qui rerum omnium curam gereret. Ita Urbanus IV. an. 1263. Cardinalem S. Nicolai in carcere Tulliano generalem Inquisitorem constituit, ut ex vetusto Bononiensi authographo deprehendit Pegna in *Direct. inquis. par. 3. comm. 11.*; similiter Nicolaus III. Cardinalem Latinum Ursinum consanguineum suum, Clemens IV. Cardinalem Guillelmum Tholosanum Inquisitorem creavit, ut testatur Paramus *Decret. inquisit. t. 2. c. 2. n. 11.,* atque id quidem à ceteris quoque Summis Pontificibus factum fuisse, credibile est. Decessorum suorum consuetudinem sequutus Paulus III., & Inquisitionis utilitati consulens an. 1542. edita Constitutione *Licet ab initio 41. in Bullar. Rom. t. 4. par. 1. p. 211,* sex Cardinales elegit, qui in universa christiana Republica super negotiis fidei Commissarii essent, ac generales Inquisitores, atque hunc Cardinalium coetum, seu Congregationem praesse voluit ceteris Tribunalibus ea de re institutis, ad eamque ardua quaeque referri, ut ita singula membra cum suo unitatis centro copularentur. Quam Pauli constitutionem PIUS IV. & V. confirmarunt, quorum alter duos addidit Cardinales, idque deinceps SIXTO V. probatum est in *Const. Immensa 118. Bullar. Roman. t. 4. par. 4. p. 392.* Atque hi sunt octo Cardinales, qui Praeside ipso Romano Pontifice, ac pluribus spectatae fidei, & doctrinae ministris stipati Congregationem conficiunt, quam

S. Officii, aut Supremæ Inquisitionis vocamus, & ejus munera, partesque describit Cardinalis de Luca in *Relat. Cur. Roman.*

§. IV. Sed ut his Inquisitoribus in re tam gravi, qualis est integritas fidei, ea sit copulatio, conjunctioque animorum, ac sententiarum, quæ cum Sede Apostolica, centroque unitatis esse debet, Romæ à Summis Pontificibus institutus est cœtus, seu Congregatio Cardinalium, cui ipse Pontifex præest, & quæ præter ministros, plures habet consultores spectatæ integritatis, atque doctrinæ, quorum opera, atque consilio utuntur Cardinales, ut enucleatius, & diligentius difficiliora quæque expediantur. Hæc Congregatio præest omnibus Inquisitoribus, qui per totum orbem diffusi sunt, atque ad eam cuncti deferunt difficiliora quæque negotia, ut ejus auctoritate, & judicio finiantur. Quod recte, atque sapienter constitutum est, cohæretque munerii, & Potestati Summi Pontificis.

§. V. Nam eum esse unitatis centrum, & caput Ecclesiæ, eique à Christo Domino datam fuisse Christianos omnes pas- cendi, docendi, regendi gubernandi plenam (1) potestatem; & ad Romanam Ecclesiam propter potiorem principalitatem Ecclesias omnes convenire oportere (2), inter catholicos constat. Quare in unum commune centrum convenire debent ii, ad quos in singulis regionibus fidei custodia pertinet, & quorum est errores in fidem avertere.

(1) Joannes XXV. 15. Synodus Florentina in *Definit. t. 18. Concil. col. 126. collect. Labbæi.*

(2) S. Irenæus l. 3. contra *Hæres. c. 3. t. 1. ed. Ven. p. 175.*

§. VI. Haud tamen Inquisitoris munus quidquam detrahit, Episcopi officio, & potestati. Nam ejus in primis est curam gerere particularis Ecclesiæ, quam regendam accepit. Ergo & ipse fidei integritati consulere debet, atque in errores inquirere, & dare operam diligenter, ne quis è populo sibi commisso à vera, & catholicæ Ecclesiæ probata doctrina abducatur. Officium hoc, & hæc potestas Episcopo non adimitur per Inquisitores (1), sed hi instituti sunt, ut ei opem ferant, ut quas ipse neglexit, partes expleant, ut pluribus subjecta oculis tutior sit in-

tegritas fidei, ut qui unam particularem, & qui totam universalem Ecclesiam regit simul collatis consiliis, & opibus custodiant Religionem, qua nihil Christiano homini antiquius esse debet.

(1) Illud in primis Episcopi est curare diligenter, ne qui contra orthodoxam doctrinam in diocesim irrepit error, quod diserte scripsit Apostolus I. ad *Timoth. c. 3. & ad Titum c. 1.* Itaque nemo dubitat, quin præsertim ad Episcopum pertineat in hæreticos inquirere, atque in eos, qui obfirmato animo in errore perseverant, meritis poenis animadvertere. Hoc Episcopi officium expressit Auctor epistolæ ad *Episc. Gall. atque Hispan.* Apud Labbæam *Concil. t. 1. col. 745. ed. Ven.*, quæ Lucii P. nomen præsert, revera tamen alium habet auctorem, uti ostendit Berardus *Gratiani canones genuini &c. par. 2. c. 20.* Idem statuê Concilium Remense an. 625., vel 630. *Can. 4.* apud Labbæum *tom. 6. Concil. col. 1433.*; ac ne multis utar in re satis nota, Concilium Lateranense IV. c. 3. apud eundem Labbæum *t. 13. col. 938.* decrevit, ut Episcopi singulis annis vel per se, vel per Archidiaconos diocesim lustrent, quarantque diligenter, num in ea latitet aliquis hæretica contagione infectus; qui vero hoc officium neglexerint tamquam gravioris fugitii rei, ac minus digni Episcopatu è gradu deiciuntur. Lapsu temporum à Sede Apostolica institutum est Tribunal Inquisitionis, sed non ideo Episcopi soluti sunt onere, aut iis adempta facultas est in hæreticos inquirendi, sicuti declaravit Bonifacius VIII in *c. 17. de hæret. in 6.* Nam quivis Episcopus omni ope, & opera eniti debet, ut pestis hæreseos à sua diocesi arceatur, idque unum cavere, ut ubi sunt fidei Quæitores ab Apostolica Sede constituti, nullum ipsis impedimentum inferat, quominus suum munus exercere possint, sed pari studio, & animorum consentione uterque debet in tam salutare opus incumbere, servata lege, quæ datur in *cit. c. 17. & in Clement. 1. eod. tit. & in Extravag. 1. de Hæret. int. commun.* Porro tam Inquisitor, quam Episcopus potest respicienti hæretico aut ad se sponte venienti, aut ad suum forum adducto veniam attribuere, & pro utroque foro laxare censuram in quam propter hæresim incidit: & potest etiam eundem hæreticum, postquam suos ejuravit errores, mittere ad simplicem Confessarium, à quo in foro poenitentiae absolvatur, quæ absolutio etiam in foro externo prodest. Id ostendit Benedictus XIV. *de Synod. dioces. l. 9. c. 4. n. 3.*, qui deinceps *num. 5. seq.* illam expendit controversiam, num Episcopus in foro poenitentiae absolvere possit reum hæreseos externæ occultæ, quæ nondum ad ejus forum delata est.

§. VII. Fuere semper, & nunc sunt, qui Tribunal Inquisitionis ægre ferant. Nam iis, quibus nulla, aut erroribus infuscata religio est, qui libere genio indulgere cu-

piunt, vitæque licentia delectantur, non nisi grave, & molestum esse potest tribunal, quod religionem, ejusque sanctitatem, integritatemque custodit, quod errores avertit, quod improbam licentiam coercet (1). Atque hi crudelitatis accusant Inquisitionem, quasi plures ejus jussu dirum in modum necati fuerint. Verum ab iudicibus sæculi ex legibus Principum, non à ministris sacrorum reis hæreseos supplicium fuit constitutum (2). Quod quidem merito factum est, tum ut Principes tueantur religionem, quam imperio potior habere debent, tum ut compriment audaciam eorum, qui in civili republica turbas excitant, ejusque statum pervertunt.

(1) Mitto generatim hæreticos omnes, quorum in tribunal Inquisitionis magnæ sunt; semperque erunt querelæ, atque calumniæ, & his quidem non parcunt etiam aliqui, qui se catholicos profitentur. Præsertim vero ægre ferunt, atque reprehendunt Tribunal Inquisitionis Voltairius, Rousseus, Bullangerus, Sarpus, Giannonius, Montesquieu, *Esprit de loix* liv. 25. chap. 15. & liv. 26. chap. 11. Auctor libelli, cui titulus *Le manuel des Inquisiteurs*, Scriptores Encyclopædiæ verb. *Inquisition.*, Cavallarius *Inst. Can. par. 3. c. 13.*, Eybelius *libello Quid est Papa?* quem postremum contra tribunal Inquisitionis impudenter garrientem gravissime exagitat Cl. Mamachus *ep. 3. §. 22. t. 1. p. 304. & seq.*

(2) Concilium Lateranense *can. 3. t. 13. Concil. col. 926. Collect. Labbæi*; "Damnati, inquit, hæretici sæcularibus potestatibus, aut eorum, balivis relinquuntur animadversione debita puniendi." Eodemque recidit, quod à Gregorio IX. contra Patarenos constitutum est, *t. 7. Concil. p. 163. Collect. Harduini*. Leges autem Imperatorum, quibus contra hæreticos capitales poenæ indicuntur; multæ sunt, & huc porro spectant leges Constantini M. apud Socratem *Hist. l. 1. c. 9. p. 31.* & Sozomenum *l. 1. c. 21. p. 40. cit. ed. Cantabrig.*, Theodosii M. quæ est *l. 9. cod. Theod. de hæret.*, Arcadii quæ est *l. 34. cod. eod. Theodosii Jun. p. 3. Actor. Synod. Ephesinæ, t. 3. Concil. col. 1603. Collect. Labbæi, Marciani par. 3. Actor. Synod. Chalced. c. 6. t. 4. col. 1786.* Istis quidem legibus contra hæreticos, eorumque fautores capitales poenæ constituuntur. Erunt igitur crudelitatis accusandi Imperatores, qua leges illas tulerunt, & quorum omnium historiæ monumentis celebrate pietas, mansuetudoque est: sed nulla hujusmodi accusatio cadere potest in Inquisitores, qui nunquam tale aliquid commiserunt. Quod de ceteris poenis, nimirum de gravissimis jejuniis, de flagellationibus, de aliquot precum formulis ad recitandum propositis jactant Limborchius homo de Remonstrantium secta *Histor. Inquisit. l. 1. c. 10. p. 40. ed. Amstelæd. 1602.*, aliique similes, id certe nihil immanitatis habet. Sunt

enim omnia multo leviora iis, quæ prioribus, Ecclesiæ sæculis ob multo minora crimina poenitentibus imponi consueverunt: neque aliquis qui recte sentiat, immanes, dirosque prædicet antiquos Patres, qui eas poenas constituerunt. Quod si etiam interdum alicui videatur paulo severius actum ab Inquisitoribus, id quidem pietati, curandæque communis salutis sollicitudini, non crudelitati tribuendum est S. Augustinus *ep. 91. ad Sixtum E. R. Præsbyterum in fine opp. t. 2. col. 709. ed. Ven. 1729.* "Profuit diu ista districtio, inquit S. Leo M. *ep. 15. ad Turribium Asturicen. præf. col. 696. t. 1. opp. ed. Ballerin. Ven. 1753.* Ecclesiasticæ lenitati, quæ etsi sacerdotali contenta iudicio, cruentas re-fugit ultiones, severis tamen Christianorum Principum constitutionibus, adjuvatur, dum ad spirituale nonnumquam recurrunt remedium, qui, timent corporale supplicium. . . Ex quo autem inter Sacerdotes Dei, difficiles comæatus, & rari coeperunt esse conventus, invenit ob publicam perturbationem secreta perfidia libertatem, & ad multarum mentium subversionem his malis est incitata, quibus debuit esse correcta." Ac Synodus incerti loci in Gallia habita anno circiter 860. *t. 5. Concil. p. 672. Collect. Harduini.* "Lege, inquit, l. 16. Legis Romanæ, lege decreta Damasi, percurre Leonis epistolæ, & ceterorum Pontificum, cum de diversis Conciliis ad Imperatores transmissas: revolve Augustorum edicta de hæreticis ad petitionem Pontificum promulgata: scrutare Cæsarem nostrorum capitula, & invenies, quantum profuerit, atque prosit legum severitas non solum ecclesiasticæ lenitati, verum totius christianitatis optandæ paci, & colendæ tranquillitati." Quod si in eos, qui monetam adulterant, aut aliorum graviorum criminum rei sunt, licet Principi capitis poenam constituere, cur non eadem poena constitui poterit adversus eos, qui adulterant, atque corrumpunt sanctissimam religionem, extra quam nemo æternam salutem consequi potest?

§. VIII. Ministri sacrorum tantum quærunt integritatem fidei, & salutem animarum; & ideo suis poenis hoc tantum propositum habent, ut pravæ unitis, alteriusve hominis opiniones aliis minime noceant, atque ut ii, qui in errorem delapsi sunt, eum agnoscant, ac detestentur. Quæ in re quis reprehendat Inquisitores, quod omni ope, & opera entuntur, ut arceatur error ab iis, qui integra fide sunt? Qui vero in errore sunt, non vi coguntur amplecti religionem, sed potius metu poenæ ab errore deterrentur, ut divino præsidio adducantur ad colendam amore veritatem, quam in discrimen revocaverant (1).

(1) Vetus hæc est conquestio Donatianorum agentium, poenas in hæreticos non esse constituendas, quoniam amore, non vi colenda religio

est. Sed horum ineptiis satisfacit Augustinus *Ep. 89. ad Festum & Ep. 185. ad Bonifac. opp. t. 2. col. 219. & seq. & col. 643. & seq. ed. Ven. 1729.* Valdensium quoque, præterea Catharorum, Beguardorum, Wicleffitarum, Hussitarum opinio erat, quod "Deus non vult pseudo-apostolos, & hæresiarchas extinguere, sed tolerari, si forte respiciant, & à zizaniis vertantur in triticum. Quod si non respiciant, serventur suo iudicio, cui poenas dabunt aliquando." Quem errorem damnavit Synodus Senonensis an. 1528. t. 19. *Conc. col. 1178. cit. coll. extatque hic error n. 35. in eo, quem Synodus ipsa exhibet ibidem, indiculo. Confer etiam ejusdem Synodi exhortationem ad Principes Christianos de elaborando pro hæreticis exterminandis col. 1180. ibid.*

§. IX. Quod si aliqui Inquisitores fuerunt aliquando, qui aut decepti, aut auctoritate sua abusi sunt, id quidem unius, alteriusve hominis, non Tribunalis vitium est. Fuisse pluries ex Magistratibus, qui in civium perniciem converterunt potestatem, quam in eorum utilitatem acceperant. An ideo Magistratus omnes abrogandos putabis? Munus Inquisitoris semper committitur viris, quorum spectata habetur integritas, atque doctrina; si quis forte eorum, qui tam gravi funguntur munere, huic deest, superior extat, cujus imperio, & auctoritate omnis mali causa removetur, & qui pares noxæ poenas repetit ab Inquisitoribus, qui suo muneri defuerunt (1). Alicubi cum auctoritate Sedis Apostolicæ Assessores etiam adstant à numero laicorum, per quos eorum quoque, quæ ad civilem rempublicam pertinent, ratio habetur.

(1) Vide Eymericum *Direct. par. 2. c. 1. p. 112. ed. Rom. 1587.* & pluribus aliis locis, ibique Pegnam, & Albiium in *cit. Risposta all' Istoria dell' Inquis. di F. Paolo p. 77. seq.*

§. X. Est etiam reprehensionis causa injusta, & inanis, quod Inquisitores sunt Regulares, qui forte partium studiis abripi posse videntur. Principio quid vetat Summum Pontificem, qui omnium Ecclesiarum curam, & sollicitudinem gerit, ex Regularibus familiis, quæ optime de re Christiana meritæ sunt, ac sæpe functæ, cum magna laude sua, & aliorum utilitate, amplissimis, difficilissimisque legationibus, eligere viros doctos, & probos, quorum consilio, auctoritate, sapientia ubique integra Religio conservetur? Deinde ab Hispanica Inquisitione Regulares absunt; ubi autem

hi sunt, haud ipsis quidlibet audere licet, cum subsint Supremæ Inquisitioni, cui Pontifex ipse præest, poenisque gravissimis provisum sit, ne quis eorum à recta judiciorum methodo, à legibus, à veritate, & æquitate discedat.

§. XI. Jam ad tribunal Inquisitionis, omnes, quibus nota res est, hæreses, atque hæreticos aut suspectos hæreseos deferre atque accusare debent. Quod quidem consentaneum est Apostoli præcepto, & legibus, cum quibus omnis bene constituta respublica administratur. Nam Apostoli præceptum est (1), ut omnes attendant iis, qui dissensiones faciunt, & depositum fidei pervertunt, & hinc merito in causa Religionis unumquemque Christianum militem esse oportet, ut in reos majestatis, & publicos hostes omnis homo miles est (2). Leges autem cujusque rei-publicæ bene constitutæ sunt, ut omnis civis Magistratui significare debeat, si quis studeat rebus nobis, si in republica turbas excitet; si quid in publicam salutem, tranquillitatemque moliatur, si qui patriæ proditor sit. An quod in civili republica sapientissimis legibus sancitum est, non etiam faciendum erit in republica ecclesiastica, quam suis erroribus hæretici perturbant, & in extremum pene discrimen adducunt?

(1) *Epist. ad Rom. XVI. 17. seq.*

(2) *Tertullianus Apologetici c. 2. p. 3. ed. Ven. 1744.*

§. XII. Admittuntur ad accusandum, atque ad ferendum testimonium etiam infames; quoniam omni ope evitandum est, ut tam grave crimen, quod Deum ipsum, ejusque religionem oppugnat, coerceatur. Ob lesam majestatem humanam infames quoque accusant, dicuntque testimonium; an non idem adversus reos læsæ majestatis divinæ jus recte constituetur? Nihil vero metuendum est ex vitio acausatoris, aut testium; primum quia poenarum severitate provisum est, ne quis falso accuset, aut testimonium ferat (1); deinde quia nemo accusatoris, ac testium minus idoneorum fide condemnatur. Hæc testimonia, & accusatio faciunt, ut Inquisitores in denunciatum intentos habeant oculos, atque ut quærant diligenter, qui ejus mores, quæ vita, doctrinaque sit, & cum re diu multumque quæsita, ex certis monumentis evidenter constat, aliquem

talem revera esse; qualis accusatus est, tum demum contra eum, non propter vitiosos testes, aut accusatorem, sed propter certissimas probationes iudicium emittitur.

(1) Adversus falsos accusatores, aut testes, præter spirituales temporales etiam, eaque gravissima poenæ sunt constitutæ. Celebris in primis ea de re est *Constitutio Intelleximus* 32. Leonis X. data ad Hispaniæ Quæsitores anno 1518. in *Bullar. Roman. t. 3. par. 3. p. 465*. Neque vero has poenas declinare potest quisquis falsam detulit accusationem aut falsum testimonium dixit. Nam quævis accusatio, & quodvis testimonium Inquisitoris excitat diligentiam, ut magno studio, atque cura veritatem quærat. Necessario autem invenienda veritas quærendo est. Unum autem de duobus effici debet, aut ut verum constet esse crimen, & tunc vera accusatio, itemque vera testimonia sunt, aut contra crimen est falsum, & tunc de falso accusatore, falsisque testibus poena sumitur. Si ad hæc advertisset Cavallarius *Inst. Canonic. par. 3. c. 13. §. 8.*, haud certe exagitasset Tribunal Inquisitionis, quod omnes ad accusandum, atque ad dicendum testimonium admittat. Nemo enim propter hanc accusationem, aut testimonium condemnatur, & sunt inanitatis plenissima illa ejus verba: "Quæ enim æquitas, quæ justitia esse potest, ubi Indiscriminata, omnes ad accusandum, ubi omnes ad dicendum testimonium admittuntur?"

§. XIII. Accusatoris autem, ac testium nomina non divulgantur, atque omnibus arcani sacramentum impositum est. Id vero sapienter est constitutum, ut omnis accusatorum, ac testium invidia, metusque arceatur, ut procul absit gratia, favor, seductio, ut liberius iudices sententiam ferant, & magis tutum iudicium sit. Accedit, quod rerum bene gerendarum anima arcanum est; & ideo in civilibus quoque negociis, quæ graviora, & difficiliora sunt, arcani lex observatur.

§. XIV. In expendendis causis, iudicandisque personis nihil est, quod non plane consonum æquitati sit. Nam mentiuntur, qui etiam hominum cogitationes ab Inquisitione iudicari inquirunt (1), qui reos per fraudem, & dolum adduci existimant, ad confitendum crimen, quod nunquam admiserunt, qui eos habere negant defensiones, & beneficium appellationis, per quam editæ sententiæ error emendetur. Tantum qui exteriori actu religionem violarunt, poenas luunt, nulla contra ipsos vis, fraus, dolus adhibetur, suas iidem habent defensiones, & eas sane accuratas,

habentque beneficium appellationis ad Supremam Inquisitionem, per quam omne, si quod immerito illatum est, damnum removetur. Imo ea Inquisitionis mansuetudo, & lenitas est, ut qui sponte denunciat crimen suum, & qui illud ab alio accusatus confitetur, ac detestatur, non alias sufferat poenas, quam quæ sunt ad salutem animæ comparatæ (2).

(1) Atque adeo falsum est, ab Inquisitoribus etiam hominum cogitationes iudicari, ut quivis Confessarius facultatem habeat absolvendi ab hæresi tantum interna, ac sola mente concepta, quæ nullo exteriori signo patefacta est. Nam in hæresi Summo Pontifici reservatum est jus dandæ veniæ propter censuram, quæ hæresi adjuncta est. Verum Ecclesia sicuti non potest per se directe, & immediate præcipere, aut prohibere actum mere internum, quæ communis est Theologorum sententia, uti docet S. Thomas 1. 2. q. 91. art. 4. q. 100. art. 9. ita non potest censuram constituere in hæresim, quæ exteriori actu manifeste deprehensa non sit. Con-
sule Benedictum XIV. *de Synod. dioces. l. 9. c. 4. n. 4.*

(2) Confer Pasqualonium *Pract. del S. Offic.*

§. XV. Inquiritur in omnes Catholicos, qui in religionem criminis rei facti sunt; exceptis Principibus, Cardinalibus, Episcopis quorum ea de re crimina ad Summum Pontificem ab Inquisitoribus referuntur. Judæi, & omnes, qui in hæresi, aut in schismate nati, educatique sunt, & in ea regione tolerantur, dummodo contra catholicam religionem nihil agant, Inquisitorum iudicio non subjiciuntur. Qui aliquid contra catholicam religionem moliantur, ii tantum propter hoc crimen non propter nativam hæresim, aut schisma meritis plectuntur poenis. Non enim ferendi sunt, qui Principis beneficium, propter quod in ea regione vitam traducere possunt, convertunt in perniciem populi, & religionis, quæ in civitate dominatur (1).

(1) Confer S. Thomam 2. 2. q. 10. art. 9. ad 2. ac vide etiam Cardinalem Albitium *cit. Rispost. p. 143. & seq.*, qui solide contra Sarpium tuetur, quæ à Gregorio XIII. ea de re constituta.

§. XVI. Sed non contra hæreticos, & omnes, qui à fide defecerunt, iudicium exercet Tribunal Inquisitionis, verum etiam contra illos, qui facinus aliquod, quod manifestam hæresim sapiat, admiserunt. Huc sane spectant divinationes, sortilegium, blasphemia hæreticalis, poligamia simultanea, abusus sacramentorum, sacrarum imaginum injuria; quæ

crimina Deum oppugnant, & catholicam veritatem, gravemque afferunt hæreseos suspicionem. Similiter qui libros damnatos legunt, aut vendunt, qui contra Ecclesiæ præcepta vetitis vescuntur cibus erroris, aut pravæ voluntatis suspicionem ingerunt; & ideo iudicium Inquisitionis subeunt (1). Quo iudicio tenentur etiam Sacerdotes, qui aliquem in Sacramentali confessione ad turpia sollicitant (2), quique à pœnitentibus exquirunt nomina eorum, quos criminis socios habuerunt (3); quoniam hi sacramenti dignitate, ac sanctitate abutuntur.

(1) Consule Cardinalem Albitium *l. c. p. 125. et seq. p. 131. et seq. p. 218. et seq. et p. 246.*, ubi de his omnibus præsertim contra Paulum Sarpium solide disputatur.

(2) Benedictus XIV. *Const. Sacram. Penit. 20. t. 1. ejus Bullar. p. 30. ed. Ven. 1754.*

(3) Benedictus XIV. *Const. Ubi primum 8. p. 33. et const. Ad eradicandum. 20. p. 87. t. 2.*

TITULUS IX.

De Simonia.

- | | |
|---|--|
| I. Simonia quid? | hibenda. |
| II. Ejus divisio. | VIII. Simonia palliata. |
| III. Quomodo committitur? | IX. Redemptio vexationis. |
| IV. An ei sit locus semper, cum data pecunia est? | X. ad XII. Poenæ in simoniacos. |
| V. Res spirituales, quæ prætio dari nequeunt. | XIII. & XIV. An propter ingressum in religionem, & professionem religiosam quidquam dari possit? |
| VI. Sponte oblata simoniam non inducunt. | XV. Poenæ propter simoniam confidentialem. |
| VII. Cautio in his oblationibus ad- | |

§. I.

Proximum hæresi crimen ecclesiasticum est simonia, quam passim canones *simoniacam hæresim* appellant (1). Nomen accepit à Simone Mago, qui primus in lege Evangelica hujus scelèris auctor fuit; eaque committitur, cum quis pecunia, vel re alia, quæ pretio æstimatur, dat, vel accipit rem spiritualem, aut spirituali annexam. Quin etiam animo contrahitur simonia, quæ *mentalis* dicitur, cum quis

per simulationem officii aliquid offert collatori, spe beneficii ab eo impetrandi; sed hæc simonia cum intus lateat, non mortalem iudicem, sed solum Deum habet ultorem (2).

(1) *Can. 3. 11. 13. 20. 21. 28. 105. 117. c. 1. qu. 1. c. 32. de Simon. Tertullianus Apolog. c. 13. p. 13. ed. Ven. 1744.* ethnicos Deorum quos se colere profitebantur, revera contemptores, & irrisores fuisse demonstrat, quia nimirum illos vendebant.

(2) *Cap. 33. & 34. de Simonia.*

§. II. Est igitur, quæ humanis punitur legibus, simonia vel conventionalis, vel realis, vel confidentialis. Conventionalis est, quæ tantum pacto constat, sed tamen nulla, vel ex una solum parte rei traditio accessit. Realis est, quando ad pacta factum ipsum accessit, hoc est numerata pecunia, ac per eam spiritualia sunt data, atque hujus criminis rei sunt non modo contrahentes, sed etiam interpretes, quos *mediatores* vocamus, sponsores, depositarii. Denique confidentialis simonia contrahitur, cum quis beneficium recipit, ut ejus fructus alteri reddat, aut certo post tempore titulum restituat; aut cum usque ad certam infantis ætatem alicui beneficium tribuitur, ut illud ipse deinceps in adultum transferat. Item reservatio pensionis sine superioris auctoritate, & beneficii renunciatio, servato ad idem regressu, ceteraque hujusmodi pacta, quæ *fiduciaria* vocamus, ad simoniam confidentialem pertinent (1).

(1) Concilium Tridentinum *Sess. 25. c. 7. de Reform. Pius IV. Const. Romanum Pontificem tom. 4. par. 2. p. 191. Bullar. Roman., S. Pius V. Const. Intolerabilis 117. t. 4. par. 3. p. 67.*

§. III. Tribus modis committitur simonia munere à manu ab obsequio, à lingua (1); nam his omnibus modis datur pecunia, vel res, quæ pretio æstimatur. Munere à manu simoniacus est, qui res sacras emit, aut vendit pecunia, cujus nomine continetur quidquid homines in terra possident (2). Munere ab obsequio simoniacus habetur, qui subjectione, vel servitute indebite impensa res sacras obtinet (3); nam hujusmodi obsequium prætio æstimatur. Denique munere à lingua admittitur simonia, cum quid spiritualis, aut quasi iis detur, pro quibus *majorum quispiam rogaverit* (4). Quod adeo verum est, ut simoniacus apud Deum sit, qui digno quidem viro rem spiritualem attri-